

HRVATSKA RIEČ

Predplatna cijena: na godinu K. 12 — Za 6 mjeseci K. 6 — Za Šibenik na godinu donošanjem u kuću K. 12. — Za Inozemstvo na godinu K. 12 suviše poštarski trošak. — Pojedini br. 10 para. — Plativo i utuživo u Šibeniku.

Izlazi sriedom i subotom

Uredništvo, uprava i Tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova. — Oglasi, priobčena pisma i zahvale tiskaju se po 30 para peti redak ili po pogodbi. — Nefrankirana pisma ne primaju se. — Rukopisi se ne vraćaju.

Nagodba i Dalmacija.

Beč, 25. listopada 1907.

Jučer je započela u carevinskom vieću razprava u prvom čitanju vrhu zakonske osnove „nagodbi“ između Austrije i Ugarske, ili, kako stoji u naslovu te osnove o „ugovoru“, kojim se uređuju uzajamni, trgovački i prometni odnosi između zemlja zastupanih na carev. vieću i zemalja svete krunice ugarske“.

Mnogo se je u ovo inače kratko vrijeme razpravljalo o tom ugovoru i po novinam i u svim političkim i gospodarstvenim krugovima jedne i druge pole monarhije. Shvatljivo je, da su mnijenja različita. Oficijozni organi u Ugarskoj tvrde, da je ugovor po Ugarsku koristan, oni u Austriji tvrde, da je koristan po Austriju i da je Ugarska iz pregovaranja iznela tajni kraj. Nego tko pomnivo prati sve razne razprave i prosudi ugovor u njegovoj cjelini, dolazi do zaključka, da je ipak Austrija učinila dobar posao, a da joj je Ugarska podlegla u gospodarstvenom, ne tako u političkom i državno-pravnom pogledu.

Nije mi namjera da se osvrnem na pojedine tačke ugovora, kojim se u najvećem dijelu podržavaju već postojeći odnosi, što se tiče gospodarstvenih pitanja. Niti mi je namjera da ga prosudim sa političkog i državno-pravnog stanovišta; iztaknut ću samo, da mi se ovaj ugovor prikazuje kao zadnja etapa Ugarske za postignuće podpune samostalnosti i neodvisnosti od Austrije. Ugovor je sklopljen do konca god. 1917. a tad prestaje po sebi bez odzaka pa nakon izmaka tog roka ništa, ama baš ništa, ne sprječava Ugarsku, da samostalno ugovara sa svim drugim vlastim, da uzpostavi vlastita predstavništva u inozemstvu, svoje posebno carinarsko područje sa svojim posebnim carinarskim tarifam i t. d. Samo o vojničkim pitanjima ne ima spomena u ugovoru.

Osvrnuti ću se samo na dva pitanja: na pitanje željezničkog spoja Dalmacije sa monarhijom preko Knina, i na odredbu što se odnosi na potrošarinu na brašno u Dalmaciji. Ove dvije stvari zanimaju posebice i skoro izključivo našu zemlju, pak je shvatljivo, što se o njima nitko u drugim zemljama ne bavi.

O željezničkom spoju Dalmacije sa Monarhijom ne ima niti spomena u ugovoru; ali je to pitanje iztakao ministar predsjednik Beck u govoru, kojim je prikazao parlamentu zakonsku osnovu o ugovoru. Toga se je pitanja dotakao i min. predsjednik Weckerle u parlamentu i Peštvu. Izjave obaju ministara jesu različite i protivrane.

Ministar predsjednik Beck govorio je tako o tom željezničkom spoju, kao da je stvar nedvojbeno osigurana, i naznačio je čak i rok, do kog ima da dotična željeznica bude izgrađena i prometu predana, to jest, do konca 1911. Weckerle naprotiv stavio je u izgled izgradnju iste željeznice, ali to na način, da o kakovoj sjegurnosti ne može biti govora, nego kao da će od magjarske milosti zavistiti hoće li se graditi željeznica ili ne. Obe izjave ministara poznate su našoj javnosti, pa ne treba da se sa njihovim sadržajem pobliže pozabavimo.

U bečkim novinam i političkim krugovima govori se, da postoji jedan tajni zapisnik, koji sadržava obvezu ugarske vlade, da će željeznica izgraditi do roka naznačenog od ministra Becka, i obvezu austrijske vlade, da će na pruzi Kašau-Oderberg izgraditi drugu tračnicu, kojom će biti omogućen Ugarskoj dvostruki promet. Govori se, da postoji „junctim“ između tih dviju obveza: da je za Ugarsku od životnog interesa spomenuta gradnja druge tračnice, da je bez toga njoj onemogućen svaki daljni napredak i razvitak; i da će se odmah mora početi sa gradnjom te druge tračnice, koja će biti samostalno naše toli željkovane željeznice polag obveze sadržane u tajnom zapisniku.

Pošto, ka' o sam gori iztakao, ne ima niti spomena u zakonskoj osnovi o željezničkom spoju Dalmacije sa monarhijom, red je iztraživati, da li postoji kakav zapisnik sa navede-

nim obvezam; i u slučaju da postoji, koju vrijednost imaju za nas tako utvrđene obveze.

Najprije što se tiče obstojnosti obveze ugarske vlade, da će, po izjavi ministra Becka, na svom teritoriju izgraditi željeznicu prema Kninu do konca 1911 ima se opaziti, da je izjava ministra Weckerlea u protuslovlju sa izjavom njegovog austrijskog kolege. Osim toga ne smije se zaboraviti, da gorišpomenuta gradnja druge tračnice na liniji Kašau-Oderberg, i ako će bez dvojbe donieti koristi Ugarskoj, ne udovoljava ni zahtjevu ni glavnim interesim njezinim, jer, kako je poznato, Ugarska je uporno tražila željeznički izravni spoj kod Annaberga, i u slučaju, da bi Austrija na to pristala, Ugarska je bila spremna, da sagradi željeznicu prema Kninu. Spoj željeznice kod Annaberga upravo je uvjet samostalnom gospodarstvenom razvitku Ugarske, pa je naravno, da bi ona bila spremna za to doprinieti žrtvu, skopčanu sa izgradnjom željeznice što nas zanima. Ali, tko pozna Magjare, njihovu čud i sebičnost, ne more vjerovati, da se je Ugarska obvezala sagraditi željeznicu do granica Dalmacije uz samu kompenzaciju druge tračnice na pruzi Kašau-Oderberg. Nameću se pak i druga pitanja: zašto, ako postoji ta obveza, nije izvršena u zakonskoj osnovi, gdje nalazimo raznih stvari daleko manje važnosti kao n. pr. zaštitu naziva Tokajskog vina? zašto se ne objelodanjuje zapisnik, u komu bi ta obveza bila utvrđena?

Nu predpostavimo, da postoji zbilja takova obveza, pitanje je, koju bi vrijednost imala?

Magjari su i dosad napredovali i bez više spomenute druge tračnice, pak se je mogu još za koju godinu odreći, dok postignu spoj kod Annaberga. Što tad od naše željeznice? Nu osim toga, mi svi znamo, da ni zakon ne veže magjarsku vladu. ako joj se sviđi, da njegova primjena ne bi odgovarala interesim magjarskog imperijalizma. Ta postoji zakon o izgradnji željeznice Aržano-Bugojno, ali magjarska vlada ne da, da se taj zakon vrši, premda je zakon primljen od ugarskog parlamenta i magnetske kuće; premda je primljen od bečkog parlamenta i gospodske kuće; premda je bio sankcioniran od Vladara; premda je bilo izvršeno što je išlo u prilog Magjarima! Kad jedna vlada ne poštuje obveze u zakonu ustavno i svečano utvrđene, pitam ja, što moramo držati od onih njezinih obveza, koje nisu prihvaćene ustavno od zakonodavnih faktora, čija je privola svakako potrebna za izpunjenje tih obveza?

Zaključujem, da vladine izjave o izvedenju željezničkog spoja Dalmacije sa monarhijom nisu drugo, nego nastavak onih obmana i praznih obećanja, kojim nas vlada od preko jednog stoljeća dariva. One izjave ne mogu nego, da umire valjda razne krugove van Dalmacije, koji su pokazali nek zanimanje za naš željeznički spoj, i ako ih to pobliže ne zanima; a ne mogu biti učinjene nego u svrhu, da se ti krugovi, možda i naši zastupnici i pučanstvo Dalmacije, predobiju za nagodbu ili tačnije za prikazani ugovor sa Ugarskom. Ako nas kruto izkustvo nije dosad naučilo pameti, ne će nikada više. Ne smijemo našesti tim ne doistovnim obećanjim u pogledu sadržaja, ali svakako novim u pogledu forme i načina, kojim su učinjeni. Ovo su ozbiljni časovi. Jedno izprazno vladino obećanje ne smije da upliva ni najmanje na odluku našeg naroda ni njegovih predstavnika u pogledu stanovišta, što ga imaju zauzeti prama ugovoru. Tako ćemo barem sačuhati nešto, što nam se — ako hoćemo — ne more oeti, biva dostojanstvo i čast. (Sriedu).

Parlamentarno izvješće.

Prvo čitanje nagodbene osnove. Oko šest sati najavlja predsjednik kuće da otvara razpravu vrhu prvog čitanja nagodbene osnove. Najavljena su 53 govornika pro, a 172 kontra. Od naših su zastupnika zabilježeni kao kontra govornici Perić, dr. Laginja, dr. Tresić, Ivašević, Biankini, dr. Dulibić, Spinčić i Bjeladinović. Oni su naime izvukli dotične brojeve kao kontra govornici. U ostalom ovo je prijavljivanje bilo posve suvišno, jer su „Svezi južnih

Slavena“ bila od konferencije klubskih predsjednika određena dva govornika, a ona je imala pravo da se slavenski govori ne tiskaju u stenoografskom protokolu, pozivlje govornik sve Slavene, da se u kući služe u svakoj prigodi izključivo svojim narodnim jezikom. Nagodba otvara žalostnu perspektivu Slavanima koliko u Austriji, toliko i u Ugarskoj, Kršč. socijalna stranka guši svugdje češki elemenat. Pogriješku su učinili svi Slaveni, ali naosob Hrvati i Česi, kada nisu postavili u vojničkim pitanjima jednake zahtjeve kao i Magjari. Potanko se bavi sa ugnjetavanjem Slavena u Ugarskoj, spominje borbu Hrvata proti Magjarima, a prelazeći na tajne ugovore obih vlada tvrdi, da se isti odnose na Bosnu i Hercegovinu, na Galičiju, na adneksiju grada Rieke Ugarskoj. Na ove bi se ugovore morale osvrnuti dotične narodnosti, a osobito Hrvati, koji bi u ovom slučaju imali iztaknuti svoje pravo na Bosnu i Hercegovinu. Jedan češki zastupnik ne može glasovati za austro-ugarsku nagodbu dok ne bude kući podastarta austro-češka nagodba.

Na to bi prekinuta razprava, a grof Sternberg i socijalni demokrati zabavljali su još jedan sat kuću sa sinošnjim napadajem socijalista na zast. Sternberga.

U drugoj sjednici prvog čitanja nagodbene osnove došao je do rieči zast. Perić, čijeg je govor učinio dobar utisak na razne članove kuće.

Gospodin Perić je svoj govor svršio ovako: Uočimo da je Dalmaciji u gospodarstvenom pogledu po nagodbam i usljed nagodaba uvjet napredka podkopan, pak čete, gospodo, razumiti, za što smo mi skoro za cio ljudski viek proti svakoj, pa kako se zvala, nagodbi bili, jer odtaie potiču svi naši narodni, politički i gospodarstveni jadi, te svako produženje ili obnovljenje iste plaši i straši nas.

Povišenje rekruta.

Već se pronose glasovi o povišenju novaka još za god. 1908. a isti glasovi hoće, da su se Magjari u potajnom ugovoru obvezali i ovu zakonsku osnovu proturati u ugarskom parlamentu.

Izjave stranaka.

Do sada su u kući vrhu nagodbe izjavile svoje mnijenje sljedeće stranke: češko radikalna, njemačko pučka, kršč. socijalna, socijalno-demokratska, mladočeška, Hrvati, češko-agrarna, češko katolička, njemačko radikalna i bečko liberalna stranka.

Što je to?

Dobivamo iz Splita viest, da su odpuštena tri kanc. asistenta: Cvjetiča, Jozević i Vrcan, a premješteni oficijanti Delorko, Manola i Mučalo, da ne znadu pravo razlog, s kojega ih se na tako nečuvan način kazni. Nikada njeino su bili pozvani na odgovornost ni za šta. Jedino su se prigodom zadnjih izbora zamjerili političkoj vlasti. To je bilo dosta, da im ova naviesti rat do iztrage, a toga je nama poznati poglavar Madirazza uz komesara Peršića i pol. agenta Zokovića kadar. Doista, prigodom jedne demonstracije, kojoj je učestvovalo do 10.000 duša, polt, komesar njih nikoga drugog vidio, do šest spomenutih činovnika, premda njih četvorica za vrieme demonstracije bijahu van grada i nema žive duše, koja bi tvrdila, da su oni tu bili. U ostalom skoro će da sud o tom svoju reče. No odkud pravo, pitamo mi, predsjedništvu prizivnog suda, da ih prijese, bez saslušaja i disciplinarnih iztrage kazni na način, da ih je na put bacilo?? Dvojica su od njih oženjena, a ostali su svi u lošim ekonomskim prilikama.

Da li se isti kriterij i strogost primjenjuje za člarskim činovnicima, kojima je slobodno na želu rulja napadati i vriediti Hrvate, dapače i nalupati policajne agente? Tko je od njih bio odpušten ili bar premješten? Neka nam

na to odgovore nazovi-Hrvati na zaderskom Presidiju.

Uobće od neko se doba opažaju u sudbenoj upravi neki čudni pojavi, te po svemu izgleda, da bi se htjelo sudbene činovnike staviti pod kuratelu političke vlasti. Mi vidimo, da nam nije bolje pod erom domaćih sinova nego li je bilo, kad su tuđinci bili na čelu pokrajinskih vlasti. Još uvijek gospodari posud talijanština, još se uvijek operira sa disciplinarnim iztragama za svaku sitnicu i dangubu. To samo stvara apatiju kod naših sudaca. Zaludu, bečka metoda ne daje se kod nas primjeniti, a i ne želimo je — eto im je!

Tako vidimo, da u sudstvu raste ogrčenje s dana na dan to veće. Protekcioizam i štreberstvo već je u punom jeku, potraje li tako i dalje — ode nezavisnost naših sudaca, a onda će u Dalmaciji nastati Khuenova vremena. To je i uzrok, što mladi pravnici redom ostavljaju sud. Ne mogu, nesnosno im je.

Ali da se povratimo na konkretni slučaj. Zakon je svakom građaninu, pa i činovniku, ostavio, da po svojoj slobodnoj volji glasaue za koga hoće. Dok činovnik u zvaničnom svojstvu ne agituira, tko mu smije zamjeriti, ako on pristaje uz tu ili onu stranku? Ali da, to je austrijsko tajno pravo glasa.

No karakteristično je, da su na takav nečuvani način kažnjeni činovnici — slučajno svi otvoreni Hrvati i sokolaši, jedan je dapače tajnik splitskog „Sokola“, a drugi jedan od najvrijednijih pomagača pri izdavanju od vlade bojkotiranog „Dalm. Težaka“, a bili su i u uredu i van njega objubljeni.

Uhvamo se, da će naši zastupnici podignuti svoj glas proti ovakom proganjanju hrvatskih činovnika bez iztrage i preslušanja, bez poznavanja dapače svoga grieha.

Scholastica.

Natrag nekoliko mjeseca bio otvoren natječaj na nadočiteljsko mjesto pri hrvatskoj školi u Zadru, jer je vrijedni starina Pavličević Ante umirovljen bio, iza kako je učiteljevao ravnih 40 godina. Natjecali se nekoi, a pošto mjesto vieće zadersko nije bilo htjelo uvrstiti u trojku onoga, koja je želio nadzornik Ströll. Pokrajinsko vieće ostavilo trojku da počiva i ne htjede imenovati nijednoga od predložnika. Mjestno vieće sastavljeno od ljudi bez energije i bez poznavanja učionskih zakona, nesvjestno svojih prava puštalo da sve to prodje lišo i zadovoljilo se sa tom protuzakonitosti. S druge strane, radilo se o hrvatskoj školi, a da ona šteti ma i bilo koliko to je njima deveta, dapače, to im je krat i godi.

„Il gruppo della Lega“ u Zadru, scienci da će im trebati jedna učiteljica, čini doći jednu iz Trentina. Došla ona vesela i radostna sve leteci. Kad ona u Zadar došla, odma bude obskrbljena svim, što joj je trebalo, ali je ne mogaoe namjestiti.

Prevarili su se u brojenju škola, svojih razreda i paralela; a nekoi tvrde da su se prevarili pri brojenju učenika i učenica, da su ih izdali mnogi i mnogi roditelji, volać slati svoju djecu u njemačku školu. Bilo što bilo „Il gruppo“ neznao što će s učiteljom, a nije imao kuraže dati joj povratni putni list.

Doista su morali biti u sasvim neugodnoj situaciji.

Iz toga ih zbavio slučaj i naši političari na pok. učionskom vieću.

Ovih dana bio je stavljen u stanje mira jedan učitelj zaderske učionice, u kojoj je talijanski nastavni jezik.

„Il gruppo“ sazove svoje članove na sastanak. Dr. Krekić obširno govori, šš. spominje, pak se jednošudno stvara zaključak. Obučeni svetčano, in corpore, odoše i prikazaše se nadzorniku Ströllu.

Ovaj se začudi tako odličnoj neobičajnoj i toli brojnoj viziti, malo se smuti, al se brzo razabere. Pozove gg. da posjedaju, a vođu Dr. Krekića upita najzad: „Čenova, signor consigliere? — Tad se razriješje jezici, osobito onaj doktorov. Pogodbu donio, a Ströll ju podpiso. Na mjesto ovih dana umirovljena

učitelja pokrajinsko više namjestilo učitelju talijanske lege, koja ni rieči hrvatski ne pozna. A kako će se gospodičina vladati, kako će uspjevati svi njezini učenici, kad se u školi namjeri na diete, koje talijanski ne znade? A kako bi se vladala, da je nadučitelj namjesti neka poučava viši odsjek, gdje je hrvatski jezik kao predmet?

Za to nezakonitost mjestno više pristaje na drugo bezakonje, a i blamira se. Prima natrag trojku natečaja na nadučiteljsko mjesto pri hrvatskoj školi, briše jednoga, a uvvršćuje onoga koga prije nikako htjelo nije, a koga je htjelo Ströll.

Ovo postupanje pok. vieća, ili boje nad. Strölla, ne samo da je ponižujuće za nj, nego i za svu pokrajinu — „Legu“ svak pomaže, pak je eto sada i školska zaklada dalmatinska počela pomagati uzgajajući i uzdržavajući njezine buduće učitelje. — A zašto sve ovo počinja gosp. Ströll? — Da iz grada u grad predje jedan učitelj, koji valja da imade moćnih prijatelja. — Kad bi dotičnik zbog opravdanih uzroka morao mijenjati mjesto, nitko u tom slučaju ne bi imao što da prigovori; ali taj mjenja mjesto iz samih kaprica da iz grada dodje u bolji veći grad i ništa drugo. — I sve se čini: mogući postigođe da mu se ugodi. — I isti se zakoni gaje, nepravda počinja a da se cilj postigne. — Mjesto, koje je gosp. Ströll-podijelio učitelju talijanske „lege“ a po pogodbi učinjenoj sa „Il gruppo“ tražili su nekoi naši učitelji. — Izmedje njih — kažu mi — da je jedan siromašni učitelj pun djece, a koji bi u grad došao jedino, da uz mogne odgođiti odraslu djecu svoju. — A uvjeravaju me, da je to jedan od najvrjednijih učitelja naših, koji posjeduje sva potrebna svojstva za poučavanje u školama hrvatskim, a i onim sa talijanskim nastavnim jezikom.

Ovo postupanje i sve ove okolnosti priobćuju, neka naši ljudi znadu kakav duh sada vlada u Zadru na vladi i kako je gosp. Ströll omeškao, te s obzira prema talijanašima počinja i grozne nepravde i najočitije protuzakonitosti.

Do svog imenovanja pokraj. škol. nadzornikom g. Ströll je prolazio svugdje kao čovjek svoj, kao karakter, kao pravedan; danas je već svakome poznato, da je i on podlegao onoj: „Honores mutant mores“ i da je suviše postao i djelatn u smislu i po volji svih drugih, koji podržavaju ovaj nesnosni sistem, što će eto da sasvim poguši i naše škole, ako ovako potraje. Žalostno!

Splitski Trifolij.

(Dopis iz Splita).

Splitsko „N. Jedinstvo“ ne razumije onu kombinaciju „Splitskoga Trifolija“ — koju je nekidan iznio ugledni trščanski „Balkan“ — u savezu sa talijanskom operom u Splitu. Uz to „Jedinstvo“ još i brunda nešto na dubrovačane, proti kojima je — stvar nečuvana! — urednik toga lista od neko doba nešto odviše animozan; i to sve u ime našega lokalnoga patriotizma, kojim smo mi Splićani slabo zadahnuti!

Trifolij dakle Mate Dujce Lučanina, Filipa Frana Silbljanina — pogrešno „Balkanu“ — Rabljanina — i Joza Gjužepina Pučanina treba komentirati?

Pa evo ga! Za „Naše Jedinstvo“, za splitsko, lokalno-patriotsko „Jedinstvo“, „Naše“!

Tri imena! Tri splitske smole! Trojdnica! Tri imena, tri struje, tri sloja, tri duševne situacije u Splitu, koje bi nam rad ugušiti narodni ponos i otvaraju vrata svemu, što nije narodno, što uobće nije dobro za Split i njegov napredak.

A talijanska opera u Splitu, u prvom „balkanskom“ teatru, gdje su politički glumci prikazivali pod trobojnicom — pod pravom pravcom trobojnicom, ne Smodlakovim! — da će se u njemu razlijeći samo hrvatska besjeda, znači za nas — ako nam dozvoli „N. J.“ — uvredu i poniženje i štetu i sramotu za „Zvonimirov“ grad, koji daje direktivu narodnoj politici i prosvijeti.

A to bi Split i bio, da nisu u njemu dosta jake ove tri struje, reprezentirane u Trifoliju, i jedna četvrtja, za koju ne nalazimo mjesta u našem kategorizovanju. A dokazi? Ne bi ih trebalo. Nu evo ih!

Lučanin je u Zadru izvrnuo poniženju naš jezik više nego ikoi od „Talijana“ dalmatinskih, kojima se imena čitaju u onoj statistici talijansko-šćavanskoj, što je bila poslana iz Splita u Zadar u formi telegrama na dan „zadarsko-medjumurske manifestacije“.

Ono ponašanje u Zadru znači neki stanovit duševni nivo u jednom dielu Splita, znači duševnu podređenost i obzir „šćava“ prema tuđincu, onoga „šćava“, koji, ako hoćete, i ljubi našu narodnu stvar, ali nema u njemu svijesti ni snage, da savlada svoju robsku čud i da nametne poštovanje tuđincu i bezobzirnom odrodu: šćavonu drugoga krila, preokrojenu u „Talijana“.

Ovakovih obzirnih „Lučana“ imademo na pretek u Splitu, a dozvolit će nam se, da ovakovi obziri nisu nego na porugu.

A tko se ne ruga Splićanima? Eto vam, molim vas, drugoga lista trolistovog: Joza Gjužepina Pučanina! Ako se on nije kroz ove dvie godine narugao Splićanima — Lučanima napose! — onda nije više ni Piškera kod Matejuške mirisava!

Ma pomislite! Njegova je zasluga, da je u Austriji uvedeno obće pravo glasa: pitajte Lučane! Njegova je zasluga, da će se uvesti u Austriji dvogodišnja vojnička služba: pitajte kadujare poviše Bašćuma! Njegova je zasluga, da će odsad kmetovi postat gospodari, a njihovi gospodari još veći bogataši: pitajte bivše šoltanske župane! ... da će činovnici biti neodvisni: pitajte državno odvjetništvo u Splitu! Srbofob, da bi bio pojeo svakoga Srbina, sada vam je srbofil, veći od svih Srba-katolika-Dubrovačana!

Krotki kršćanin katolik sada razpreda sa bezvjercem Dorbićem, a istodobno prima „svjedodžbu“ od Frana Filipa Silbljanina, da je krotko janje iz tora vatikanskoga!

Pred par godina biesan na talijansku operu, što nam „skvrni narodni hram“, leti naokolo i poziva u boj narodne ljude, da kukuju na pogodbu — koju je on skalupio za občinu — lože, e da se izključi iz kazališta talijanska sramota. Ljudi, medju njima biješe i nesretni „Marul“ — u rodoljubnoj groznici pristaju uz Joza-Posrednika. Nu malo vrieme potrajalo, a moj ti Jozo uide u kazališnu upravu. Ljudi ostaše duga nosa — a medju njima i nasamareni „Marul“ prazna džepa, prazna kao traze „Našeg Jedinstva“!

A što da rečeh o novim teorijama „zemljaka talijanskoga i hrvatskoga jezika“? Što o kancelariji? Što o drugim narodnim poslovima? Ostavimo to. Za sada moramo, sa žalošću, konstatovati, da Gjužepin, rečeni Pučanin, ima čitav niz kompanjona i musave garniture u Splitu, koja nam davi narodni napredak i omogućuje sramotu, kakova je za nas talijanska opera u Splitu.

A treći list trolista? Frano Filip Silbljanin, liferant prekomorske robe u formi koludrica, frata-propovjednika korizmenih, majskih, oktobarskih i adventskih! U obliku organista, profesora i savjetnika!

Što nam Jozo Pučanin spravlja u teatru, to nam Filip odavna uzdržava u crkvi. Ne govorimo o glagolici. Nego, znate li, što su „splitske anecele“? Neka mi se navede veća narodna sramota, veće poniženje! Dosta je kazati, da su one kvas našemu ženskom kulturnom životu ciele srednje Dalmacije, pa ćete onda sve razumjeti. Da one žive i napreduju, to nam je najveća zasluga Filipova.

A oko njega se savila neka sfera, koja obožava sve, što je tuđe, bilo iz Rima ili iz Palerma, bilo iz Beča ili Berlina.

Iz Gjužepinog i Filipovog ambijenta izvija se jedna komponenta čeljadi, dobre i zločeste, koja zazuje od svega, što je domaće, hrvatsko, a obožava sve, što je tuđe, najvećim dielom s toga, što ne razumije. Tako se i tučasti, da vidiš kod talijanske opere prilican broj „kanarina“ i „kadujara“, a kod hrvatskih predstava gotovo nijednoga. — „Ča će mi, kad razumijem!“

Evo ovako mi shvaćamo splitski Trifolij; qui potest capere capiat.

A u koji bi list trifolija uvrstili „Naše Jedinstvo“? Ono za pravo spada ni amo ni tamo ni onamo. Što velimo? Ono spada svuda po malo. — M —

Hrvatsko pripomoćno društvo u Beču.

Ovih smo dana primili tiskano izvješće ovog našeg društva u tuđini. Prolistali smo isto da vidimo čim se bavi ovo društvo, odnosno da spoznamo njegov rad za prošlu godinu.

Pročitamo izvješće i uvjerismo se da ovo društvo zaslužuje da naše čitaoce malo po bliže informiramo o društvenom radu.

Društvena je blagajna za prošlu godinu primila od darovatelja K 128.49; od redovitih članova K 466. —; od podupirajućih članova K 983. —; od doživotnih članova K 350. —; od štediona i drugih korporacija K 989. —; od kamata za uloženi društveni kapital K 624.48; od povraćenih zajmova K 517.64. K tomu dolazi previšnji dar od K 500. — i prenos od god. 1905/06 od K 1626.57. Svi prinosi iznosašu K 7155.28.

Društveni je odbor podijelio 23ci učenika redovitih podpora u iznosu od K 1593. —; izvanrednih podpora 18, većinom radnicima K 327. —; putničkih podpora 15 u iznosu K 222. —. Za predujmove i zajmove je izdato K 320. —; za troškove pošt. štedione K 58.54 za upravne troškove: K 347.32, za po-

reznii ekvivalent K 11.47; za položene tuđe uložke K 26.70; dalje uložio je K 2685.42 u domaće štedionice. Saldo je iznosaš u Austrijskoj pošt. štedionici K 992.01 u ug. pošt. štedionici K 249.77; u priručnoj blagajni K 322.05. Izdatci po tome iznose ukupno K 7155.28.

Društvena imovina iznasa: Uložak 1.) u „Istar. posujilnici“ u Puli, K 10.000. —; 2.) u Prvoj hrv. štedionici u Zagrebu, 4088.70; — 3.) u Prvoj pučkoj dal. banci u Spljetu, K 2.000. —; 4.) kod Živnostenske banke u Beču, K 780.04; — 5.) kod austrijske i ugar. pošt. štedione K 1.241.78. 6.) Gotovina, K 322.05; — i 7.) Vjereseje, K 2.302. — Ukupno K 20.734.57.

Vadeći ove brojke iz društvenog izvješćaja, i preporučujući našim čitateljima ovo društvo, upozorujemo širom domovine one nekadašnje Hrvate, koji su se utjecali ovom društvu dok su bili u Beču na ove tajnikove rieči, koje prenašamo iz samog izvješćaja: „Ovdje mi se spomenuti žalostnu činjenicu, da najveći dio onih, koji su za više godina primali podpore od društva, sada, pošto su svršili nauke i dočepali se liepog društvenog položaja, nisu ni pare darovali društvu, niti postadoše članovima društva.“

Društvena se adresa nalazi: Beč, 8. Lerchenfelderstrasse 44.

Naši dopisi.

Kaštel Sućurac.

(O jednome zaključku občinskoga vieća). U sjednici 30. prošloga rujna naše je občinsko vieće jednoglasno glasovalo sljedeći zaključak: „Predsjednik priobćuje vieću kako su pri bilazu školske zgrade on i prisjednik Jerkunica opazili, da nadučitelj istu upotrebljava na način, koji nije suglasan pogodbi ni zakonu; te pokri nego je iznio što je opazio i kako je občina bila prirečena u vršenju nje vlastničkih prava, pa vieće: da b' uoblastilo upraviteljstvo, da na očuvanje prava občine može se poslužiti redovitim putem pravde“. Radi ovoga zaključka u Kaštel Sućurac nitko se nije začudio. Sućurani su davno vikli gledati na svoje oči, kako načelnik i tajnik izrabljuju moć i položaj, da zadovolje hirama inada, osvetljivosti i mržnje. Ukloniti se ili pokloniti se, to je načelo našeg tajnika i načelnika. Svak tko se njima čini, da bi im mogao biti opasan, ili tko im se kakomudrago zamjerio, pa da je samo pokazao, da misli drugovačije nego načelnik, bio pravedan ili kriv, valja da očuti udarac njihova prognošta. Kad je ne mogu opremiti kao Ivanu Žegarcu, Stipi Plepelu, Mati Bratinčeviću i Tomi Perišiću u gradnji kuće, kao Mati Kovaču pok. Šimuna u poljarnji, kao ženi Petru Plepela i Jerki Ercegoviću u kupljenju šušnja i šume, kao Damjanu Sokolu i Petru Ganzi pok. našim uzrakte svjedočbe obiteljskoga stanja i ponašanja, kao Vici Jerčiću i Grgi Alfireviću zaniekanjem dozvole branja ranije dozrelog groždja u občinskom gaju, kao Andriji Alfireviću bezimennim pismima, kao i Dru. Baylonu odkazom službe, udovici Ganza u poslu prodaje rakije; tada se hvatalju i pravde, dakako s občinskim novcem. Pravda, koju će občina uslied zaključka 30. pr. mi, radi školske zgrade zametnuti nadučitelju — odobri li zaključak Zme. Odbor —, nije prva pravda, koja se zameće iz osobnih hira načelnika i tajnika. U tom pogledu dosta je napomenuti pravde protiv braće Jerkunice i Luke Bičede. Obe bješe okrunjene neuspjehom obćine. Gloda pravde s Jerkuninima — kako su ondašnji viećnici pripovijedali — načelnik je u vieću zajamčio, da će biti razsudjena na korist občine, a ne bude li, da će on iz svoje kese naknaditi troškove. Zaista vrijedno bi bilo znati, da li je, kada i koliko je u to ime načelnik naknadio občini i platio u občinsku blagajnu. — U sjednici občinskoga vieća 30. rujna pored ostalih glasovao je i občinski prisjednik Marin Kraljević. Ne čudimo se prisjedniku Kraljeviću što je glasovao ili jer nije razumio ili se strašio učeviča Marina Mičolina, načelnika, ali u istinu snebivamo se, što pored sve zaslijepljenosti, kojom je strast zaokupila i načelnika i tajnika, nisu pokazali ni zere hitroumnosti, te prisaptali Kraljeviću, da se bratom ne omrazi. Nadučitelj je bo zet rodjenomu bratu prisjednika Kraljevića. — Obćina Kaštel Sućurac kod nekih uživa glas, da je jedna od najurednijih občina u pokrajini. Kad bi to bila istina, mi bi prvi bili najzadovoljniji i ponosili bi se. Nije zlato sve što sjaje. To najbolje dokazuju neke od takih činjenica, što smo letimice iznili u ovom dopisu. Bože zdravlje i bude li nam „Hrvatska Rieč“ otvori svoje stupe, ima gradiva za više mjeseci. Prije nego zaključimo ovaj dopis, pripomenuti ćemo, da je načelnik Mičolin u isto doba i prisjednik mjestnoga vieća i učionski nadzornik, a prisjednik Jerkunice i viećnik-tajnik Butler članovi školskoga vieća. Kad su oni s gornjim

predlogom i zaključkom izkazali toliko strasti protiv nadučitelja, mogu li školske vlasti oslanjati se pouzdana na njihova izvješća i uhvatiti se da će oni i promicati interese škole i štiti ugled nadučitelja i učiteljskoga zbora? I ovim za danas dosta.

Viesti.

Laži i zavaravanja. Kako doznajemo, izpostavilo se, da sve ono, što se sa stanovite strane u zadnje doba govorilo i pisalo o nekim sablažnjivim prilikama kod pučkih škola u gradu kod sv. Frane, jest naprosto zlobna izmišljotina, izvrćanje s vrlo prozirnim tendencijom. Radi osobnih protivština na onakom način izmišljati i zavaravati obćinstvo, prikazivati školu u onakome svjetlu, znači naprosto izgubiti svaki pojam ljudstva. Mi pratimo budnim okom sve, što se na odgoj i prosvjetu naše djece odnosi i nemožemo nego pohvaliti dosadašnje zauzimanje mjestnih činbenika u tome pogledu, pače nadamo se, da će njima uspjeti učiniti još dosta toga na korist našeg školstva. Ometati taj rad nizkim podvalama i zlobnim izmišljotinama nije drugo, nego raditi i rovariti proti dobru svog grada. Cijenimo, da će ista školska vlast znati energično suzbiti sve te osvade i stati na kraj svakoj daljnjoj nedostojnoj igri takove vrsti.

Gosp. Gjuro S. Matavulj, posjednik u Šibeniku, upravo je, kako doznajemo, obćini podnesak, kojim obćire ustupiti makte za pet godina svoju udobnu i prostranu kuću za smještjenje trgovačke škole, kad bi se ista otvorila tekom god. 1908. Obćina mu je na toj plemenitoj ponudi izrazila toplu hvalu i obrekla da će nasojati, da se trgovačka škola u Šibeniku otvori početkom škol. god. 1908/09. Nade je, da će u tome občina sad još lakše uspjati, kad je od strane g. Matavulja ponudjen ovakom ustup pomješća. I mi s naše strane čestitamo i blagodarimo gosp. Matavulju na liepom povalnom djelu, kojim će za stalno mnogo koristiti samoj stvari, Ovakovih se gradjana i domoljuba Šibenika hoće, a ne zagrižljivaca, frazera i bezposlica, koji ometaju svaki koristni rad.

Kazalište. U nedjelju i ponedjeljak bile su dvie posljednje predstave dialektualnog mliećakog društva Corazze. U nedjelju davao se „Un campagnaolo ai bagni“, komedija bez ikakove unutarnje vrijednosti, radi, koje je bilo i negodovanja u obćinstvu. Onakve stvari nisu za gradsko kazalište, već za produkcije na selu. U ponedjeljak bila je počastna večer prve glumice g. e. Silvije Miotti de Renzi i oproštaj društva. Davala se Goldonijeva „La locandiera“. G. Miotti de Renzi odigrala je su onda vještine mučnu ulogu Mirandoline, te je uz Brizzi-a bila višekrat aplaudirana. U obće o ovom društvu može se reći, da ima 3—4 dobra elementa, da ukupno prilično zadovoljava. S materijalne strane u Šibeniku je prošlo dosta liepo. U utorku je oduptovao.

Pao s krova. Prekjučer oko 2 sata po podne Niko Tambača Antin iz Docca momčić od 16 godina radio je nješto na kupama zgrade, na kojoj su peći tvornice karbida u Crnici. Nesrećom pri rubu krova naslonio se na okrajne kupe, koje se omakle, i on pade s visine od kakvih 11 metara. Premešen je odmah u pokrajinsku bolnicu, gdje leži u težkoj opasnosti života.

Čuvajte djecu! U ponedjeljak oko 2 sata po podne pala je u more djevojčica od 10 godina Marija Grubišić Krstina reč. Muse. Srećom priskočili ljudi tu prisutni, te je spasili.

Marbis. Plakati javljaju, da će dne 1. 2. i 3. studenoga predstavljati ovaj ekscitirani mnjestnik, transformista, u mjestnom kazalištu. Pravo mu je ime Marčel Rabis, a rodom je iz Dalmacije. U svim poglavitim kazalištima Evrope polučio je velike uspjehe.

Nezgrade na parobrodima. U prošli petak na „Iniziatoru“ a prekjučer na „Obrovcu“ u Prokljama, parobrodima društva Negri, desile se nezgrade u strojevim, tako da su isti morali prekinuti putovanje i ostati na sred mora. Srećom nije bilo žrtava. Ovakovi se teški slučajevi eto sve to češće dogaljavaju, pa je tim ugrožen život putnika. Uprava društva morala bi se već jednom postaviti da uredi, do potrebe i obnovi stare strojeve, koji već služe toliko godina i na kojima je već toliko dobla.

Utopljenik. Za nekadašnje silne južine negdje blizu Zlarina sa jednog talijanskog broda pao je u more jedan mornar i utopio se. Ostao je u moru punih sedam dana. Zlarinjaci, kako čujemo, znajuć za to, nisu se ni makli, da lješinu izvuku iz mora. Tekar osmi dan Kaprijanci i neki iz Prvič-Luke naidjoše na nj, izvukoše ga i odvezoše u Zlarin, gdje ga i pokopaše. Prije dakle izvršise ovu čovjekoljubivu dužnost daleki otočani, nego zlarinjanci, medju kojima se još tobože neki toliko zanose za „autonomashtukom“. Evala Kaprijancima i Lučanima!

Iz jezera nam pišu, da je ondješnje crkvenarstvo zaslugom tamošnjeg župnika Vučića namaklo novi moderni tiesak za masline, što će ondješnjem težaku i onome iz okolice biti od koristi, jer će sada moći ondje mjeti, što mu je puno prirodnije.

Zlariški šindak. Javljaju nam iz Prvič-Luke, da Simeone Marin načelnik Zlarina naredio njihovog glavaru zamjeniti trobojnicu na seoskom koplju sa dalmatinskom od tri glave ili austrijanskom sa grbom. Pučanstvo oredbu izsmjehava.

Prof. Dr. Luka Jelić iztražuje u okolici vodičkoj predjel „Mrdakovic“ i „Šabin“. On misli da su to bile velike naselbine, valjda gradovi rimski. Vidjeli smo pak starinski rimski srebrni novac, nadjen od jednog težaka u vodičkom polju na glaviči „Šabin“. Na prednjosti strani istoga nalazi se bradata glava dugih kosa sa nadpisom s lijeve Sabin; na tražnoj dya muzkara nose dvie ženske, izpod njih erte odnosno tlo i nadpis L—TVRI (Latur). Ovaj novac je liepo izradjen. Po tom glavica „Šabin“ i novac tu nadjen sjećaju nas na otmicu sabinjanka t. j. na prve početke Rima. Valjda su stanovnici „Šabina“ kovali svoj novac i svoje porieklo pripisivali starim otmičarima sabinjanka.

Zvonik sv. Duje u Splitu. Poslie 27. god. željnoga očekivanja dovršen je krasni i veličanstveni zvonik sv. Duje. Prošle sedmice postavili su baš završni kamen, a još manjka kugla i na kugli križ. Križ i kugla visoki su 3 m. i 30 cm. Sva visina zvonika (s križem) sizač će biizu 60 metara. Čim se namjesti križ, snimit će se ograda, te je zapala ravnih 90 hiljada kruna. Ali je to težak posao, pa valja oko prvašnje ograde učiniti novu, e da se stara čvrsta radnja pok. naimara Perišića, u redu snimi. Računaju da će se sve dogotoviti do Uskrsa.

Odlikovanje. — Gosp. Filip Ivanišević, trgovac i posjednik u Trstu i u Krilu u Dalmaciji, dobio je od c. k. ministarstva trgovine u Beču počastnu povelju, kojom mu se sa strane odbora austrijske izložbe u Londonu izrazuje najveće priznanje za izložena vina vlastite proizvodnje u poljičkim Jesenicama. — **Imenovanje.** M. P. otac Jerolim Mileta, naš sugradjanin, imenovan je ovih dana drugom vrhovnog starješine konventualnih Franjevacu u Rimu. Čestitamo od srca na ovakome riedkome i visokome odlikovanju!

Samostalnom redodržavom postala je redodržava franjevačkih konventualaca sa samostalnom u Dalmaciji i Istri, koja je od 1826. god. bila spojena sa Padovanskom. Ova razdoba odgovara narodnom i redovničkom duhu naših konventualaca. O njoj će još bit govora u našem listu.

Jezično pitanje u Dalmaciji. Ministar predsjednik Beck izrazio je, da će se jezično pitanje urediti iza kako bude nagodba konačno primljena. Ovo znači, budu li zastupnici glasovali proti nagodbi, nema uređenja. Nu mi mislimo da vlada neđe urediti kako treba ovo pitanje, ni onda kad bi glasovali za.

Kažnjeni, riešeni. Odnosno današnjem našem članku: „Što je to?“ primamo iz Splita: Danas 28. listopada se je vodila razprava kod mjestnog suda protiv onih, te su bili tuženi radi tobožnjeg napadaja na društvo „Bersaglio“ odakle je neki pucao iz samokresa. Medju obtuženicima bila su tri sud. kanc. pomoćnika, protiv kojih bijaše u svoje doba podignuta obična hajka od „zemljak talijanskog jezika“ i kroz njihove novine i posebnim dojavama, u čemu se oni od davnine odlikuju, osobito kad se tiče kojeg činovnika Hrvata. Sva su tri bila priznata — nekrivim, te dosljedno i — riešena. Riešena, a ipak kažnjena. Kako to? Zagonetka.

Žepni telefon uvela je ruska policija u carskojemo Selu Pomoću ovih novih aparata moće će svaki redar sa svakog mjesta grada namah iza kakvog slučaja govoriti sa centralom policije.

Ženske kao mjestni sudci su bile imenovane u raznim slovačkim selima u Gornjoj Ugarskoj, jer u občinama uslied izseljavanja nema mužkih, koji bi obnašali te gradjanske dužnosti.

Bečki list „La monarchia“, kojemu je izdavaatelj poznati G. M. Vusio bavi se u zadnjem broju ne više mjesta našim listom. Što baš taj list ili njegov izdavaatelj li svi njegovi vlasnici o nama misle i pišu, nije nam puno stalo. Kad nas kude isto toliko koliko kada nas hvata. Ali što ne možemo dopustiti to je tvrdnja g. Vusia, da je bio u našem uredništvu i da nas hvalio, jer on nije s nijednim našim ni urednikom ni suradnikom, ni u uredničtvu ni izvan uredništva ni nigdje, ni o ničem razgovarao. A kako je ova njegova tvrdnja lažna od tako je i ona da je vidio proglas podpisan od Dra. Dutičića, jer takova proglašenja nije uobće obstojalo, a kamo li ga on po zidovima čitao. Istina je samo da je g. E. M. Vusio, sa veli-

kom i svjetlom kanom na glavi, bio o izborima u Šibeniku, kao što je istina, da je njegov dolazak bio tako sumljiv uredniku našeg lista, da je isti našao naročito čovjeka koji je g. E. M. Vusia iz daljega sledio, strazio, kuda će poći, s kim obćiti.

„Dalmata“ list talijanaša u Zadru, ljuti se što smo rekli, da se ona rukovet talijana u Dalmaciji moraju ponašati pristojno kao gosti ili se prilagoditi hrvatskoj našoj zemlji i životu, a ako to ne će da ih se mora smatrati neprijateljima i kao takovima proti njima postupati. O istinosti ovih tvrdnja ne treba starca „Dalmatu“ podučavati, on to zna, al ne će da prizna još.

Nego mi se ipak nadamo da će „Dalmata“ ove istine priznati čim ga Hrvati na to prisile. Žaludu, starac rođen i uzgojen u vremena kad je sve bilo drugačije proziviv cijeli svoj viek u misli da u Dalmaciji ima talijanske narodnosti, treba drugih jačih dokaza nego su prazne rieči. Te dokaze valja starcu pružiti, pa će i on glasno jasno vikati, kako su gola kamenja jedini dokaz talijanske kulture u Dalmaciji. Jest od kvarnerskih otoka, pače još više od Kranjske i Istrije pa širom cijele Dalmacije ono pusto, golo kamenje, one ogoljene vrleti i gore, oni porušeni gradovi, one zamuljene vode, one gnjusne barušine, jest sve je to svjedok talijanske kulture. I „Dalmata“ će tu kulturu s vremenom proukijati i kao dobri, obraćeni stari grešnik prislunit će svoju staru izmučenu glavu na grudi jedine žive, sve spasavajuće kulture u Dalmaciji, Hrvatske, Da to bude čim prije zavisi samo od Hrvata. Razumiješ „Dalmatu“, samo od Hrvata, koji još u ovoj zemlji spavaju.

Crv jabuke.

(Anthonomus pomorum.)

Kao što sva voćna stabla, tako i jabuka, to najljepše i najzdravije voće, imade mnogo neprijatelja, a uz krvavog ušenca najopasnije je jabučni crv, koji se skoro svake godine redovito pojavlja, pa često u tolikoj množini, da uništi skoro sve cvjetne pupove jabuke, uslied čega propadaju sve nade voćara u obilan plod. Osobito ove godine bilo je siliesije lužaba sa raznih strana, da su jabuke redom bile napadnute od spomenutog crva.

Ovaj crv uništava ponajviše cvjetne pupove jabuka, a razplodjiva se za dobe cvatnje, te svojim ritcem probije pupoljak jabučnog cvietu i u dotičnoj šupljini snese jajašce, iz kojeg se doskora razvije uplujvak, ili bolje rekući, crvić, koji više razjedaju cvjetni pupoljak, te je uzrokom da cviet uslied tog uboda uvene i odpane prije nego je oplodjen.

Kukac jabučnog crva je smeđe boje i malašan, te prezimi ponajvećma u hrapavoj staroj izpucanoj kori jabučnog stabla ili pako u suhorini na zemlji izpod stabla.

Uspješno sredstvo proti ovom crvu jest sabirati provehle pupove, te ih na vatri izgoriti. Nu sabiranje provehlih pupova je vrlo dosadna i dangubna radota, osobito ako su jabučna stabla uzgojena na visoko, te je sabiranje pupoljaka izvedivo jedino kod stabiljika nizko uzgojenih.

Najbolje sredstvo za utamanjenje ovog škodljivog zareznika jest ostrugati svu hrapavu i izpucanu koru sa debela koru zimsko doba, te ako se stalo poslie toga namaže gustim vapnenim mazom.

Ovaj vapneni maz priredi se od 1/3 diela gnjite 1/3 govedje balege i 1/3 vapnenog mlieka, kojim smjesi se nadodaje nešto kamenog ulja. Ovim načinom utamani se mnogo kukaca ovog škodljivog crva, te se zapriječava da mirno prezime i da se dalje razplodjavaju.

I ptice mnogo pomažu kod utamanjavanja ovog kukca, pa stoga trebalo bi štitiiti ptice, koje se hrane kukcima, a osobito fratriča i crnoglavku, jer ove neumorno obliću oko cvietova, te sakupljaju silnu množinu ovog štetnog zareznika. A. V.

Naše brzozjavke.

Zagreb, 30. — Jutros je umro gradski senator i hrvatski književnik Gjuro Deželčić. — Jučer 29. je u Gospiću naglom smrti preminuo Josip Gržanić.

Gjuro Deželčić poznati je naš pisac koji se osobito mnogo bavio domaćom našom povjesti, imenom našim i pravima Hrvatske. Lani je slavio jubilej rada.

Gržanić je spadao u poznatije pravaše i izricao se osobito u doba kad je stranka prava bila težko progonjena.

Ime Gržanićevog ostat će u povjesti Hrvatskoj dok bude naroda, jer je on onaj, koji je tvornogom izagneo Khuena iz sabora.

Bila im lahka hrvatska zemlja, koju su toliko ljubili!

Do časa, kad nam je list morao u stroj, nismo primili druge brzozjavke.

Hrvatska tiskara (Dr. Kraljević i dr.)
Vlastnik, izdavaatelj i odgovorni urednik Josip Drezgac.

Priobćeno.*

Pošto je svršila jamatva te i ja moje posjedničke poslove, odlučih se na sledieći odgovor:

Brkanović Stanko, koga sam u sasma bljedom svjetlu predstavio našoj javnosti. — Jer bi se o ujemu još mnogo šta reći i napisati dalo, — izvolio je, u onom poznatom novinarskom buništu, odgovoriti na moje zadnje „Priobćeno“ u „Hrvatskoj Rieči“ — ali kako? Kako bi se stidila odgovoriti svaka ona propala zapuštenica, koja je svaki obzir i pojam poštenja pod noge bacila! Je li ista pobio? i jedan čin oslabio? Ne, on toga nije u stanju učiniti. On nije jedan moj navod, jednu moju činjenicu oprovrgao! Premda je on toliko bućio i trubio o svom odgovoru, ja sam se ipak smijao, jer sam još uvijek samu istinu kazao. Cielo pošteno gradjanstvo priznaje, da je sve sama i sušta istina, ali da je rećeno malo.

Htio bi taj poznati junačina uvredama i rječetinama dostojnim njega preći preko mojih tvrdnja *prezirnim i visokim tonom*, ali, gdje, kako kukavica pada!

Onaj uvredljiviji, onaj perfidni, onaj zdvojni odgovor prava su i živa slika Stanka Brkanovića.

Onaj odgovor pokazuje Brkanovića čovjekom trivialne misli, trivialnih rieči, a napokon i trivialnog uzgoja.

Pogodjen u živac maljem istine Brkanović u svojem ogavnom odgovoru izljeva svoje prostačtvo, svoje bies, svoj mržnju, kojoj medjaša nema. Izjavljuje, da ne će polemikati, a to je ono, što je svaki i očekivao, jer se Brkanović plaši svjetla.

Po svom običaju Brkanović bježi sa popriska. On će kō i do sada gadnim dopisicima, koji se nadahnjuju u znanjoj kovačnici intriga i zlobe (o čemu će biti govora u svoje vrijeme), te u onom najkukavijem libelu vrijetati i sumnjiviti, nu ja i svaki poštenjak poručujemo mu, da što . . . slava Bogu ne ide. Do njegove se ne drži. Dakako da nije propustio ni prigode, a da se po svom običaju ne nabaci svojim gnjusnim insinucijama proti častnoj i zaslužnoj osobi, a koja u velike smeta računima njegovim i njegovih prirepina.

Nu žlata se hrdja ne hvata. Vrieme je dobar drug. Sva manovra ovoga lukavoga bitantina ide izključivo za tim, da zakrene vratnom hrvatskoj obćini, a da pošuje ponovno on i njegovi. Slabo sasvim Staniša račune vodi.

Brkanović mi predbacuje, da mi je ono „Priobćeno“ jednostavno bilo podmetnuto na podpis. A Brkanović otvoreno odgovaram, da laže! Njemu je kao i onoj njegovoj prirepini da samo uplete osobu, koja ga u stvar ni najmanje ne ulazi. Ja i ako nisam propali akademkar, to ipak, hvala Bogu, znam sam nešto pravilna napisati, pošteno misliti, a i nešto izvesti. Ono je moje, kō i ovo, pak neka sa mnom obračunava Brkanović, taj hrvatožder i katoličkožder (može biti ove zadnje dvie godine, odkad ga se iz bujnog djetelelna izagnalo, počeo je valjda ljubiti bajagi Hrvate, a osobito katolike, ne bi li polag nekih stanovitih nezadovoljnika opet upao u djetelelnac, ali se vara kao obično u svojim računima), a druge osobe neka ne upliće. Ali daj zauzudaj njegov nečisti jezik. Ja sam bio na prigodi za 17 godina da dosta o njemu čujem i saznam, tako ja drugome o njemu pričati mogu, a ne drugi meni.

Brkanovića je mjeseca svibnja 1899. Matas kao žla i pogibeljna savjetnika gonio iz one burne sjednice „Javne Dobrotvornosti“, a kad se otežao izići van, jer nije smio kao nećlan ondje biti, htio ga za prsa Matas uhvatiti i van izbaciti.

To je poviest, tu su svjedoci. A danas, na žalost i sramotu upravo za Matasove uprave onaj matikaša i nemirnjak, vodi glavnu rieč u onom našem Zavodu.

Brkanovićeve zasluge, slava, i genij, napokon i zauzetost izčežle su i padaše sa porušenjem njegovog diela one *daščare* za potrebu u Ševaru pod gradom. — Jadni Staniša! durno je i misliti, a kamo li pisati i baviti se sa Brkanovićem, nu treba uprieti u onaj kaljužni tvor, iz kojeg kuklja ono blato, kojim se nabacuje na poštene i častne osobe Staniša sa svojim prirepinama, o kojima će se povesti rieč u svoje vrijeme. Tko je, znać će, ali bit će i za njega „prohe“.

U spomenutom priobćenom rekoħ: i „ako je Brkanoviću jedan katolički pop uz rame

svjedjer“, bez da sam ikoga spomenuo a kamo li koga sa onim uvrijetati htio. To je opeklo popa Sabiona, te dakako bez podpisa po sistemu i naputku svoga *cušina* Staniša, odvratno u „Dalmati“ vriedjajući i prieteći. Na uvriede i prietnje popa Sabiona ne osvrćem se, jer bi bilo odvće smješno. Ja držim do popa Sabiona koliko i do lanjskoga sniega i ako je on već odavna glasoviti radi svojih bravura. On odavna kroz „Dalmatu“ tura kojekakve . . . viesti, koje čieni da mogu umanjiti ugled onih osoba, koje on uzme na zub. — Sabioni je od onih, koji dok ocrnjuju druge misle da tim svoj ugled dižu. Vara se. Sabinni ostaje uvijek Sabioni. On će valjda poput svoga *cušina* izvesti od Uredništva „Dalmate“ da on nije dopisnik onih bljutavih dopisica, al mu ja kažem, da jest. —

Inače on ti je uvijek onom farizejskom na ustima; ja ne znam ništa, ja se ne paćam u u ništo, a o petljanjama žive i bavi se. Proketo dvoiličnjaštvo! Prigovara mi pop Sabioni, da što bi valjda ja htio, da se on zavadi radi mene sa svojim zlatnim *cušinom*? Za nj i za Stanišu dajem šuplji bob, neka ih slobodno zajedno, pa i do smrti, a kažem: našla tikva čepinu. A što je ono, da ne krećem u osinjak? Neka Sabioni slobodno kaže što zna o meni. Van! Ali će mi onda dopustiti, da ja njegovu povjest kažem, koju znam vrlo dobro. — Poručuje mi, da je on „colle persone intelligenti“. Pa nek mu je, ali ga ja nigda ne vidjam, nego s Brkanovićem i kaludjerom Boškovićem, komu još do danas nitko nije rekao da je inteligentan. Kaludjer Bošković zna podpisivati tužbe proti hrvatskim učiteljima i katoličkim župnicima.

A više puta ih pak vidim svu trojicu sa odpuštenim nadredarom Defilipšem. Sabionu kažem, da meni nije do potrebe, da mi tko stilizira dvije brazde. Znao bih ja i drugačije nešto napisati, ali bi ja onda bio veća osoba, uzgrazao bih ne samo žalcem, već bih kandžijom osušino. Sudi možda Sabioni po sebi kako njega napućuje Staniša? Ja sam ovdje, ako što želi, poslužit ću ga.

Nek Staniš napokon ne bude krivo s moje strane, nek dozvoli pri zaključku za sada da mu izrazim u svemu i po svemu moj prezir, jedino što od svakoga s pravom očekivati i zahtjevati može.

Skradin.

Spiro Škubonja.

OPRAVNIŠTVO.

Austro-Amerikanskog Parobrodarskog Dioničkog Društva u ŠIBENIKU.

oprema putnike iz Šibenika preko Trsta za sve djelove sjeverne i južne Amerike, Aziju, Afriku i Australiju.

Sedmici polazak.

Odlazci parobroda:

Parobrod „Argentina“ za Buenos Ayres	31/10.
„Gulija“ za New-York	91/11.
„Allice“ za	19/11.
„Engenia“ za New-Orleans	19/11.

Za potanje obavjesti kao i za prevozne karte, treba se obratiti istom opravništvu.

IVAN RUDE

Šibenik — Glavna ulica

preporuča P. n. obćinstvu svoj veliki izbor ilustriranih razglednica i svoju bogato obkrbljenu papirnicu sa svim pi-sarničkim predmetima.

Prodavaju se školske knjige i raznovrsni koledari.

Veliko skladište igraćaka, galanterijske sitničarije, predmeta iz terakote. Najljepši izbor parfumerije itd. itd. Cene umjerene. Naručbe se opremaju svom pospešnošću.

* Uredništvo ne prima nikakve odgovornosti.

PODRUŽNICA HRVATSKE VJERESIJSKE BANKE - ŠIBENIK.

BANKOVNI ODJEL

prima uložke na knjižice u konto korentu u ček prometu; eskomptuje mjenice, financira trgovačke poslove, obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja vrijedne. Devize se preuzimaju najkulantnije. Izplate na svim mjestima tu i inozemstva obavljaju se brzo i uz povoljne uvjete.

Dionička glavnica K. 1.000.000

Pričuva zaklada 100.000
Centralna Dubrovnik - - - - -
- - Podružnica u Splitu i Zadru.
Priskrbuje zajmove uz amortizaciju kotarima, općinama, i javnim korporacijama.

MJENJAČNICA

kupuje i prodaje državne papire, razretnice, založnice, srečke, valute, kupone. Prodaja srečaka na obročno odplaćivanje. Osiguranje proti gubitku kod zdirbanja. Revizija srečaka i vrijednostnih papira bezplatno. Unovčenje kupona bez odbitka.

ZALAGAONICA

daje zajmove na ručne zaloge, zlatne i srebrne predmete, drago kamenje itd. uz najkulantnije uvjete.

Najbolje sredstvo za njegovanje **USTA I ZUBI**

Glavno skladište za Dalmaciju kod G. VINKA VUČIĆA, ŠIBENIK.

NE ČITATI

samo već **kušati se mora** davno prokušani medicinski

STECKENPFERD - - -

od **lijiljanova mlieka SAPUN**

od BERGMANNA i Druga, Draždjani i Tetschen na/L. od prije poznat pod imenom **BERGMANNOVA SAPUNA** od lijiljanova mlieka da se lice oslobodi od sunšanih pjegica, da zadobije bijeli tein i nježnu boju. Pretplatno komad po 80 para u drogeriji **VINKA VUČIĆA ŠIBENIK.**

Banka Commerciale Triestina

prima:
Uložke u krunam uz uložničke Listove:
sa odkazom od 5 dana uz 2 3/4 %
" " " 15 " " 3 %
" " " 30 " " 4 1/4 %
Uložke u zlatnim Napoleonima ili u engl. funtim.
(šterlinam) uz uložničke Listove:
sa odkazom od 15 dana uz 2 %
" " " 30 " " 2 1/2 %
" " " 3 " " 3 %

NB. Za uložne listove sada u toku, novi kamatnik ulazi u kriepost 15.og Novembra i 10.og Decembra o. g.; izdaje blagajničke doznačnice na donosioca sa skadencom od 1 mjeseca uz kamatnjak od 1 1/2 %
Banko-Ziro i Tekući račun. Valuta od dana uložnja, uz kamatnjak koji će se ustanoviti; obavlja inkasso mjestnih računa, mjenica glasećih na Trst, Beč, Budimpeštu, Prag i druge glavne gradove Monarhije, te plaća domicile svojih korentista bez ikakvog troška.
Izdaje uložne knjižice na štednju uz dobit od 3 1/2 %
Otvara tekuće račune u raznim vrijednotama. Inkass: Obavlja uljerivanje mjenica na sva mjesta Inostranstva, odrezaka i izžriebanih vrijednostnih papira uz umjerenne uvjete.

Izdaje svojim korentistima doznačnice na Beč, Aussig, Bielitz, Brno, Budimpeštu, Carlsbad, Cervignano, Cormons, Cernovicu, Eger, Rieku, Friedek, Gablonz, Goricu, Graz, Innsbruck, Klagenfurt, Lavov, Linz, Olomuc, Pilsen, Polu, Prag, Prossnitz, Dubrovnik, Solnograd (Salzberg), Split, Peplitz, Troppau, Warnsdorf, Bučko-Novomjesto i druge gradove Monarhije bez ikakvog troška, a na Inozemstvo po najboljem dnevnom tečaju.

Izdaje Kreditne listove na sva mjesta Monarhije i Inozemstva.
Bavi se kupnjom uz tovarne dokumente u Novi Jork, London, Pariz, Hamburg, itd. itd. uz umjereni kamatnjak.
Daje predjume na vrijednostne papire, robu, warrants i tovarne dokumente uz uvjete, koje će se ustanoviti.
Daje jamčevinu za carine skladišta Kontiranjia (Contrirungs-Lager).

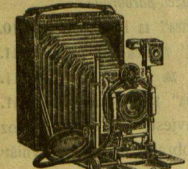
Preuzimlje u pohranu i upravljanje: U sobi sigurnosti, koja pruža najveću garanciju proti kojoj mu drago pogibelji provale i vatre i kojoj je posvećen osobiti nadzor sa strane bankovnih organa, primaju se u pohranu vrijednostni papiri, zlato, srebro i dragocjenosti, uz povoljne uvjete, te se na zahtjev prezuma i upravljanje istih.
Osiguraje vrijednote proti gubitim žriebanja.
Banka Commerciale Triestina.

KNJIŽARA I PAPIRNICIA IVANA GRIMANI - A

Glavna ulica - ŠIBENIK - Glavna ulica

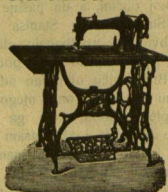

Preduzimlje naručbe svakovrstnih pečata od kauschucka i kovine.

Skladište fotografikih aparata i svih nazgrednih potrebština.

preporuča svoj veliki izbor lepih HRVATSKIH, TALIJANSKIH, NJEMAČKIH I FRANCUSKIH KNJIGA, romana, slovnica, riečnika, onda pisanih sprava, trgovačkih knjiga, uredovnog papira, elegantnih listova za pisma, razglednica i t. d.

Skladište najboljih i najjeftinijih šivaćih strojeva "SINGER" najnovijih sistema.

Prima pretplate na sve hrvatske i strane časopise uz originalnu cijenu sa tačnim i brzim dostavljanjem u kuću. Velika zaliba svakovrstnih toplotnjera, zvieler-naočala od najbolje vrsti i leća u svim gradacijama. VANJSKE NARUČBE OBAVLJA KRETOM POŠTE.

JEDINA HRVATSKA TVORNICI VOŠTANIH SVIEĆA U ŠIBENIKU.

Častim se preporučit p. n. občinstvu, poštovanom svećenstvu, crkvama, bratovštinama, svoju krasnu uređenu

TVORNICU VOŠTANIH SVIEĆA

Kod mene se dobit mogu izvrstne, a od mnogih priznate u svim veličinama

— svieće od pravog pčelinjeg voska —

kao i finog crkvenog tamjana.

Prodajem dobra vrcanog — po zdravlje — korisna meda Klg. po K. 1:20.

Kupujem uz dobru cijenu u svim količinama žutog voska.

Svaku i najmanju naručbu p. n. mušterija obavljam najspremnije, kao i uz najpovoljnije uvjete.

S veleštovanjem

VLADIMIR KULIĆ
Šibenik (Dalmacija) Glavna ulica.

JEDINA HRVATSKA TVORNICI VOŠTANIH SVIEĆA U ŠIBENIKU.

Svaki trgovac koji ne oglašuje svoju robu, ustupa mjesto svojim takmacima, koji oglašuju.

HRVATI,
sjetite se družbe sv.
Cirila i Metoda.

JADRANSKA BANKA

U TRSTU

Bankovne prostorije u ulici Cassa di risparmio, Br. 5.

Vlastita zgrada.

Obavlja sve bankovne i mjenične poslove; eskomptuje mjenice, daje predjumeve na vrijednostne papire, kao i na robu ležeću u javnim skladištima.

Kupuje i prodaje vrijednostne papire, svake vrsti, devize, inozemni zlatni i srebrni novac, te banknote i unovčuje kupovne i izžriebane papire uz najpovoljnije uvjete.

Izdaje doznake na sva glavna tržišta monarhije i inozemstva, te otvara vjeresije uz izprave (dokumente) ukrcavanja.

Prima novac na štedioničke knjižice u tekući i giro račun.

Obavlja sve burzovne naloge najbrže i najsavjestnije uz vrlo umjerenne uvjete.

Posređuje i konvertira hipoteke kod prvih hipotekarnih zavoda uz najniže uvjete.

Preporučuje se najbolje P. N. Občinstvu za izradbu svakovrstnih radnja, kao: raznih eljala i brošura, posjetnica, kuverata, listovnih i trgovačkih

NOVO ustanovljena
Hrvatska Tiskara
u Šibeniku
(ulica Stolne Crkve).

papira, zaručnih i vjenčanih objava, osmrtnica i sve druge u tu struku zasjecujuće radnje. Jamči za tačnu i modernu izradbu uz poze umjerenne cijene.